

Любінецька Марія Ігорівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра української та зарубіжної літератур
і методик їх навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДІЯЛЬНОСТІ ЧИТАЦЬКОГО КЛУБУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

*Читання – окреме мистецтво зі своїми
техніками, тренінгами, стадіями вдосконалення і
таємними вміннями... Головне, щоб ми знали: добра
книжка цілком може зробити нам день,
література – здатна наповнити сенсом ціле життя*

Ростислав Семків

Літературознавці розуміють ідентичність як сукупність історій та наративів про себе. А те, що ми знаємо про себе, формується під впливом історій, які розповідають нам про нас. І література є джерелом цих оповідей, тому важить, яка література промовляє до молодого покоління, які саме ідеї вона транслює, якої якості ці тексти. Повномасштабна російсько-українська війна сформувала шалений запит на класичну українську літературу. Це пов'язано з тим, що люди шукають свою ідентичність. І в українців вона пов'язана насамперед з літературою: «Ми були бездержавною нацією, але були нацією слова» [1]. Таким чином, нація – це нарація. Читати adeptів української національної ідеї – не просто. У школі часто твори йдуть із випередженням можливостей учнів, тому їм буває нецікаво та складно. Учителі повинні дотримуватися міністерських програм, тому часто їм доводиться просто резюмувати головні думки складних текстів. При цьому втрачається ланцюжок подумати-поговорити-посперечатися. Саме тут на допомогу приходить читацький клуб як одна з форм ефективного міжособистісного спілкування, в основі якого лежить довіра та повага. Читацький клуб дозволяє міркувати довкола тексту у неформальній, розслабленій атмосфері, а це знижує стрес та виводить на справжність. Бо інколи навіть звичайна побутова історія

наприкінці обертається іншим своїм значенням, що виводить розуміння на масштабніший рівень. І саме на цьому глибинному рівні, можемо шукати відповіді на питання, які хвилюють молодих людей.

Говорити про слова допоможуть цифри. Тому трохи статистики: платформа U-Report Ukraine (ЮНІСЕФ) за підтримки Українського інституту книги й Міністерства культури у серпні 2024 року здійснити опитування щодо читання та отримали такі результати:

- 52,8% української молоді читають книги щодня або кілька разів на тиждень
- 22,5% респондентів зазначили, що читають лише кілька разів на рік або зовсім не читають
- 60% опитаних відповіли, що читають, бо їм це приносить задоволення

Також виділено по 5 причин читання/нечитання. Книголюби кажуть, що їм подобається читати, що їх вабить атмосфера читання, що через книги вони здійснюють саморозвиток, що це, загалом, звичний спосіб проводити час. Опозиційна думка ґрунтується на таких причинах: немає часу (40%), немає бажання (20%), невідміння зосередитися на читанні, надання переваги іншому формату контенту.

Як бачимо, в основі нечитання лежить недостатня мотивованість. Аби цьому зарадити слід брати до уваги два взаємопов'язаних аспекти: розвиток пізнавальних інтересів та пробудження емоційного світу. Відповідно варто шукати способи заохочення читання, використовувати механізми, які мотивують читацьку активність. Найперше слід щиро та переконливо відповісти на питання «Навіщо читати?». Бо читання є частиною культурного дозвілля у сучасному суспільстві, воно здатне приносити задоволення та створювати атмосферу затишку і безпеки (що важливо, беручи до уваги загалом агресивне інформаційне середовище). Тому для пошуку нових способів привернення уваги та формування позитивного ставлення до книги як важливого складника культурного, професійного та інтелектуального збагачення людини особливого значення набуває досвід підтримки читання в

сучасних умовах. Вважаємо, що приділяти постійну увагу розвитку читацької культури під час навчання – одне з основних завдань фахівців-філологів [4].

Чому варто читати складні тексти? Тут кожен має дати відповідь, яка працює для цього особисто. Наприклад:

1) При нетиповому складному читанні формуються нові нейронні зв'язки. Надалі вони допомагають краще і швидше сприймати подібне.

2) Складні, нетипові тексти розвивають образне мислення. Аби досягнути художні образи мозок створює асоціації та переносить відоме на невідоме.

3) Для мозку байдуже, чи людина переживає емоції через реальні ситуації чи через вигадані. Для нього ВСЕ справжнє. Книги дарують галерею почуттів та множинність досвідів.

4) Начитаність = досягнення літератури. Читання сприяє розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення.

5) Зниження стресу. Читання може діяти як спосіб розслаблення, дозволяючи відволіктися від повсякденних проблем і поринути у світ книги (бібліотерапія).

На наш погляд, читацький клуб – це один із шляхів формування читацької компетенції. Це зустріч для обговорення обраного тексту та обміну враженнями. Упродовж останніх років в Україні спостерігається справжній бум читацьких клубів. Існують вони в різноманітних форматах та охоплюють різну аудиторію. Зазвичай клуби утворюються при видавництвах, бібліотеках, книжкових крамницях, а також закладах освіти. Популярними є читацькі клуби при УКУ, Могилянці, Бердянському університеті, ТНПУ тощо. Мета клубу: знайомитись з новинками сучасної світової та української літератури; розвивати комунікативну компетентність та читацьку грамотність; формувати естетичну потребу читання; виховувати любов до рідної мови [4]. Звідси випливають завдання читацького клубу: популяризувати читання, бути складовою процесу гармонізації особистості, вловлювати неочевидні сенси та зв'язки між текстами, і просто проводити час із задоволенням. Організаційні моменти: засідання раз у місяць, створення доброзичливої атмосфери, фокус на

персональних враженнях від прочитаного. Варто зазначити, що робота читацького клубу не обмежується лише обговоренням творів. Спільні відвідування книжкових презентацій, культурних заходів надзвичайно об'єднують. Тобто, читацький клуб у закладах освіти можна розглядати як одну із форм позааудиторної роботи зі студентами, учнями.

Важливо пам'ятати основне правило: читацький клуб – це товариство, відкрите до різночитань. Такий формат дає змогу розібрати неочевидні питання, вчитися зауважувати літературознавчі прийоми, обмінюватися читацькими досвідами. Тут немає правильних чи неправильних думок та оцінювання. Головне – читати і говорити.

Експерти з різних галузей засвідчують, що ковід та війна спричинили розрив соціальних зв'язків. Кількість емоційних проблем невпинно росте. Зважаючи на зраненість суспільства, виникає потреба наново вчитися комунікувати, щоб зцілюватися, адже нам потрібні джерела стійкості. У цьому контексті пропонуємо звернутися до естетичного виховання, яке тісно пов'язане з вихованням почуттів. Усі види мистецтва, краса природи сприяють розвитку естетично насиченого сприймання, яке викликає радість, захоплення, зацікавленість, прагнення творити прекрасне. Ми переконані, що читацький клуб може стати тим острівком світла та краси, який наповнить кожного учасника позитивними емоціями. Також зазначимо, що читацькі клуби є чудовим інструментом соціальної адаптації для осіб з додатковими потребами (інвалідністю), незахищених верств населення або людей, що потребують ресоціалізації (зокрема, ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб тощо). Зазначений вид дозвілля сприяє емоційному розвантаженню та розвитку емпатії, що є особливо затребуваним у сучасному турбулентному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеева В. Люди шукають в літературі ідентичність. Лекція для РМБА-25 12 квітня. URL: <https://kmbs.ua/ua/news/news140423> (дата звернення 23.01.2025)

2. Опитування U-Report Ukraine Що читає українська молодь. URL: <https://ukraine.ureport.in/story/2034/> (дата звернення 12.10.2024)
3. Семків Р. Як читати українських класиків. Київ: Видавництво Stretovych, 2024. 296 с.
4. Сергієнко Н. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.- прак. конф. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського та ін. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 30

Негодяєва Світлана Анатоліївна,
*кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра літературознавства,
східної філології і перекладу,
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО ДІАЛОГУ З ТЕКСТОМ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «АРАБЕСКИ» СЕРГІЯ ЖАДАНА)

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу різних рівнів освіти й типів навчальних закладів. Розробка й удосконалення змісту освіти мовно-літературної галузі – один із пріоритетних напрямків педагогічного пошуку. Це обумовлює створення нових стандартів освіти, програм, підручників і проведення цікавих експериментів в інноваційній діяльності учителів у ракурсі реформування загальної середньої освіти «Нової української школи».

Сучасна українська література вражає своєю різноманітністю та багатогранністю. Серед авторів можна знайти тих, які пишуть в традиційних жанрах, так і винахідників чогось нового, незвичайного і яскравого.